
EVEREST

2025

tamadres.com

ORHAN VELİ KANIK

İstanbul, 13 Nisan 1914 – 14 Kasım 1950. Galatasaray Lisesi, Ankara Gazi İlkokulu ve Ankara Erkek Lisesi'nden sonra bir süre İÜEF Felsefe Bölümü'ne devam etti (1932-36). Ankara'da PTT Genel Müdürlüğü'ndeki memuriyetten (1936-42) sonra askerliğini Gelibolu'da yaptı (1942-44). 1945'te girdiği MEB Tercüme Bürosu'ndan, "anti-demokratik bir hava esmeye başladığı" gerekçesiyle istifa ederek yeniden İstanbul'a döndü (1947). *Yaprak* dergisini çıkardı (1 Ocak 1949 – 15 Haziran 1950, 27 sayı; *Son Yaprak* adlı özel bir sayı ölümü üzerine arkadaşları tarafından çıkarıldı). İlk yazıları lise yıllarında çıkardığı *Sesimiz*'de, şiirleri Nahit Sırrı Örik'in teşvikiyle *Varlık*'ta Mehmet Ali Sel imzasıyla basıldı. *İnsan, Ses, Gençlik, Küllük, İnkılâpçı Gençlik, Ülkü, Aile* dergileriyle *Hür, Zincirli Hürriyet, Ulus, Tanin* gazetelerinde görüldü. Ankara Erkek Lisesi'nden arkadaşları Oktay Rifat ve Melih Cevdet Anday ile ortak kitapları *Garip*, Türk şiirindeki en önemli yenileşme hareketinin adı oldu. Şiirlerinden yapılan seçmeler belli başlı pek çok dile çevrildi.

ORHAN VELİ KANIK

YAZILAR

ve Konuşmalar

tamadres.com

§

Yayın No 2025
Türkçe Edebiyat 845

Yazılar
ve Konuşmalar
Orhan Veli Kanık

Editör: Murat Çelik
Kapak tasarımı: Füsün Turcan Elmasoğlu
Sayfa tasarımı: Muzaffer Aysu

© 2021, bu kitabın yayın hakları
Everest Yayınları'na aittir.

1. Basım: Nisan 2021

ISBN 978-605-185-601-8
Sertifika No: 43949

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 45099
Çiftelhavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8
Bayrampaşa/İstanbul
Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI

Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (0212) 513 34 20-21 Faks: (0212) 512 33 76
e-posta: info@everestyayinlari.com
www.everestyayinlari.com
www.twitter.com/everestkitap
www.facebook.com/everestyayinlari
www.instagram.com/everestyayinlari

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

İÇİNDEKİLER

YAZILAR

- Garip* 11
Sanat İçin Sanat 25
Halk Sanatkârının Kültürü 28
Kim Suçlu 32
Garip İçin 36
Cevap 39
Genç Bir Şairle Konuşma 42
Nazım, Nesir, Şiir 47
Dil Bahsi 51
Dil, Gene Dil 55
Şiir Kitapları 59
Carmen 63
Roman 67
Review 72
Edebiyat-ı Cedide 76
Yeni Şairler 79
Şiir Mükâfatı 82
Tercüme 86
Edebiyat Dünyamız 91
Bir Sayfa Üstüne 95
Seçme Eserler Bibliyografyası 100
Varlık Dergisi 104
Atılâ Revüsü 108
Muzaffer Tayyip Uslu 111
Dil 115
Oktay Rifat'ın Kitabı 119
Yenilikler 124
Gerçek Yenilik 128
Otuz Beş Yaş 132
Adamın Biri 136

<i>Rahatı Kaçan Ağaç</i>	140
Okuma Yazma Düşmanı Bir Milli Eğitim Bakanı	144
Ciddi	147
Orhan Veli Cevap Veriyor	151
Din İnkılabı	154
Başbakan'ın Nutku	157
Demokrasi Sayısı	160
Anlamak	164
Ölü Doğmuş Çocuklar	167
Toplumun Sanatı	170
Anlayamıyorum	174
Hoşlanmıyorum	177
Karikatürden Şiire	181
Bir Tenkit Üzerine	184
Edebiyat	188
Şairin İşi	191
Bolu Üzerinden İstanbul'a, Yolcu Notları I	194
Bolu Dağı'ndan İstanbul'a, Yolcu Notları II	197
Halkla Gerçek	200
Yanlış Bir Yol	201
Pompei'nin Son Günleri	203
Genç Şairden Beklenen	204
<i>Hacı Baba'nın Kumruları</i>	207
<i>Eskisi Gibi, Eskisinden Üstün</i>	208
Philippe Soupault Türkiye'de Philippe Soupault Yaprak'ta	209
İrtica Kötü mü?	212
Necati'ye Mektup	214
<i>Güzel Yazılar</i>	216
Küçük Bir Antoloji	220
<i>Güzel Yazılar II</i>	225
Neler Demişler?	229
<i>Antigone ile Scapin'in Dolapları</i>	230
Sait Faik İçin	232
Dilimizin Genç Softaları	236
Grev mi, Grev Hakkı mı?	237

<i>Nasrettin Hoca ve Yeni Adam</i>	238
<i>Yeni Şiirler 1950</i>	241
<i>Sebilürreşad'ın Meseleleri</i>	243
Ajansın Dili	246
Şiir Yolu ile Tanıtma	248
Gene <i>Sebilürreşad</i>	251
“Ve” Üstüne	252
<i>Kitaplar Dergisi</i>	254
Bir Şiir Kitabının Söylettikleri	256
Neler Demişler?	259
Cümbüşlü Bir Kitap	260
Gelecek Günlerin Yakın Tarihi	263
Mahmut Makal'ın Yurt Sevgisi	265
İlgililer Okusun	267
Nâzım Hikmet Meselesi	269
Rüyada ... Görmek	271
Mahmut Makat Serbest Bırakılmış	272
Bazı Üniversiteli Gençlere	277
<i>Nefais-i Edebiye</i>	280
Ezan	285
Ezan Üstüne	287
Cumhuriyet Devrinde Şiir	290
Radyoda Alaturka	295
Resim Üzerine	298
Palme Académique	301
Atatürk'ün Adı	302
Tanıdığım Meşhurlar	303
Sapık Temayüller	310

KONUŞMALAR

Şiir Ölüyor mu?	315
Türk Edebiyatını İnkâr Eden Genç	319
Orhan Veli ile Şiire Dair Bir Konuşma	325
Yeni Neslin Tanınmış Şairi Orhan Veli'ye Altı Sual	327
Orhan Veli	331

Orhan Veli ile Bir Konuşma	335
Orhan Veli Konuşuyor	339
Aramızda Bir Konuşma: Şiirde Aydınlık	342
Şair Orhan Veli Diyor ki	346
Muharrir Neden Yetişmiyor? Orhan Veli Diyor ki	350
Orhan Veli, Oktay Rifat ve Melih Cevdet	
Anday ile Sanat Üzerine Konuştuk	354
Konferans	360

DİZİN 369

tamadres.com

YAZILAR

ve Konuşmalar

tamadres.com

tamadres.com

*Garip*¹

Şiir, yani söz söyleme sanatı, geçmiş asırlar içinde birçok değişikliğe uğramış; en sonunda da bugünkü noktaya gelmiş. Bu noktadaki şiirin doğru dürüst konuşmadan bir hayli farklı olduğunu kabul etmek lazım. Yani şiir bugünkü haliyle, tabii ve alelade konuşmaya nazaran bir ayrılık göstermekte, nisbi bir garabet arz etmektedir. Fakat işin hoş tarafı, bu şiirin birçok hamleler neticesinde kendini kabul ettirmiş, bir anane kurmak suretiyle de mezkûr acayıplığı ortadan kaldırmış olması. Yeni doğup bugünün münevveri tarafından terbiye edilen çocuk kendini doğrudan doğruya bu noktada idrak ediyor. Şiiri, kendine öğretilen şartlar içinde aradığından, bir tabiileşme arzusunun mahsulü olan eserleri hayretle karşılıyor. Garip telâkkisi, öğrendiklerini tabii kabul edişinden gelmekte. Ona buradaki izafılığı göstermeli ki, öğrendiklerinden şüphe edebilsin.

*

Anane, şiiri nazım dediğimiz bir çerçeve içinde muhafaza etmiş. Nazmın belli başlı unsurları vezinle kafiyedir. Kafiye-yi ilk insanlar ikinci satırın kolay hatırlanmasını temin için, yani sadece hafızaya yardımcı olmak maksadıyla kullanmışlardı. Fakat onda sonradan bir güzellik buldular. Onu, hikmeti vücudu aşağı yukarı aynı olan vezinle birlikte kullanmayı bir maharet saydılar. Şiirin de menşesinde, diğer sanatlarda olduğu gibi, böyle bir oyun arzusu vardır. Bu arzu iptidai insan

1 Orhan Veli, Melih Cevdet, Oktay Rifat'ın 1941 yılında yayınlanan *Garip* adlı kitaplarında yer alan önsöz.

için nazarı itibara alınabilecek bir ehemmiyetteydi. Halbuki insan o zamandan beri pek çok tekâmül etti. Bugünkü insan öyle zan ve temenni ediyorum ki, vezinle kafiyenin kullanılışında kendini hayrete düşüren bir güçlük yahut da büyük heyecanlar temin eden bir güzellik bulmayacaktır. Nitekim bu rahatsız edici hakikati görmüş olanlar, vezinle kafiye “ahenk” denilen yeni bir şiir unsurunun ebeveyni nazariyle bakmışlar, bu yeni nimete dört elle sarılmışlar. Bir şiirde eğer takdir edilmesi lazım gelen bir ahenk varsa, onu temin eden şey, ne vezindir ne de kafiye. O ahenk vezinle kafiyenin dışında da, vezinle kafiyeyle rağmen de mevcuttur. Fakat onu şiirde şuurlu hale getirip anlayışları en kıt insanlara bile bir ahengin mevcut olduğunu haber veren şey vezinle kafiye. Bu suretle farkına varılan, yani vezinle, kafiye ile temin edilen bir ahenkten zevk duyabilmek yahut da lakırdıyı bu basit ölçüler içinde söylemeyi maharet sayabilmek; safdilliklerin herhalde en muhteşemi olmalıdır. Bunun haricinde bir ahenge inanmaksam, onun şiir için ne kadar lüzumsuz, hatta ne kadar zararlı olduğunu biraz sonra anlatacağım.

*

Vezinle kafiyenin her şeye rağmen birer kayıt olduğunu da kabul edelim. Bunlar şairin düşüncesine, hassasiyetine hükmettikleri gibi lisanın şeklinde de değişiklikler yapıyorlar. Nazım dilindeki nahiv acayıplikleri vezinle kafiye zaruretin-den doğmuş. Bu acayıplikler belki de, ifadeyi genişletmesi itibarıyla, şiir için faydalı olmuştur. Hatta onların, nazım endişelerinin dışında dahi baş tacı edilmeleri ihtimali vardır. Fakat bu kuruluş bazılarının kafalarına “şiir dilinin kendine has yapısı” diye dar bir telakki getirmiş. Bu çeşit insanlar birtakım şiirleri reddederlerken “Konuşma diline benzemiş” diyorlar. Köklerini vezinle kafiye alan bu telakki, hakiki mecrasını

arayan şiirde hep aynı izafi garabeti bulacak, onu kabul etmek istemeyecektir.

*

Lafız ve mana sanatları çok kere zekânın tabiat üzerindeki değiştirici, tahrip edici hassalarından istifade eder. Bilgisini, terbiyesini geçmiş asırlara borçlu olan insan için bundan daha tabii bir şey yoktur. Teşbih, eşyayı, olduğundan başka türlü görmek zorudur. Bunu yapan insan acayip karşılanmaz, kendine hiçbir gayritabiilik isnat edilmez. Halbuki teşbihle istiarenden kaçan, gördüğünü herkesin kullandığı kelimelerle anlatan adamı bugünün münevveri garip telakki etmektedir. Hatası, muhtelif sapıtmalarla gelinmiş bir şiir anlayışını kendine çıkış noktası yapmasıdır. Yazının peyda olduğu günden beri yüz binlerce şair gelmiş, her biri binlerce teşbih yapmış. Hayran olduğumuz insanlar bunlara birkaç tane daha ilave etmekle acaba edebiyata ne kazandıracaklar? Teşbih, istiare, mübalağa ve bunların bir araya gelmesinden meydana çıkacak bir hayal zenginliği, ümit ederim ki, tarihin aç gözünü artık doyurmuştur.

Edebiyat tarihinde pek çok şekil değişiklikleri olmuş, yeni şekil her defasında, küçük garipsemelerden sonra kolayca kabul edilmiştir. Güç kabul edilecek değişiklik, zevke ait olandır. Böyle değişmelerin pek seyrek vukua geldiğini; üstelik, bu suretle meydana çıkan edebiyatlarda da her şeye rağmen değişmeyen, yine devam eden, hepsinde müşterek olan bir taraf bulunduğunu görüyoruz. Bugüne kadar burjuvazinin malı olmaktan, yüksek sanayi devrinin başlamasından evvel de dinin ve feodal zümrenin köleliğini yapmaktan başka hiçbir işe yaramamış olan şiirde, bu değişmeyen taraf; *müreffeh sınıfların zevkine hitap etmiş olmak* şeklinde tecelli ediyor. Müreffeh sınıfları yaşamak için çalışmaya ihtiyacı olmayan insan-

lar teşkil ederler. O insanlar geçmiş devirlerin hâkimidirler. O sınıfı temsil etmiş olan şiir layık olduğundan daha büyük bir mükemmeliyete erişmiştir. Ama yeni şiirin istinat edeceği zevk, artık ekalliyeti teşkil eden o sınıfın zevki değil. Bugünkü dünyayı dolduran insanlar yaşamak hakkını mütemadi bir didişmenin sonunda buluyorlar. Her şey gibi, şiir de onların hakkıdır, onların zevkine hitap edecektir. Bu, mevzubahis kitlenin istediklerini eski edebiyatların aletleriyle anlatmaya çalışmak demek de değildir. Mesele bir sınıfın ihtiyaçlarının müdafaasını yapmak olmayıp sadece zevkini aramak, bulmak, sanata onu hâkim kılmaktır.

Yeni bir zevke ancak yeni yollarla, yeni vasıtalarla varılır. Birtakım nazariyelerin söylediklerini bilinen kalıplar içinde sıkıştırmakta hiçbir yeni, hiçbir sanatkârane hamle yoktur. Yapıyı temelinden değiştirmelidir. Biz senelerden beri zevkimize, irademize hükmetmiş, onları tayin etmiş, onlara şekil vermiş edebiyatların, o sıkıcı, o bunaltıcı tesirinden kurtulabilmek için, o edebiyatların bize öğretmiş olduğu her şeyi atmak mecburiyetindeyiz. Mümkün olsa da “şiir yazarken bu kelimelerle düşünmek lazımdır” diye yaratıcı faaliyetimizi tahdit eden lisanı bile atsak. Ancak bu suretledir ki, kendimizi alışkanlıkların sürüklediği gayritabii inhiraftan kurtarmış; safiyetimize, hakikatimize irca etmiş oluruz.

*

Tarihin beğenerek andığı insanlar daima dönüm noktalarında bulunanlardır. Onlar bir ananeyi yıkıp yeni bir anane kurarlar. Daha doğrusu kurdukları şey içlerinden gelen yeni bir kayıtlar sistemidir. Ancak ileriki nesillere intikal ettikten sonra anane olur. Büyük sanatkâr namütenahi kayıtların içindedir. Fakat bu kayıtlar, hiçbir zaman, evvelkiler tarafından vazedilmiş değildir. O; kitapların öğrettiğinden daha

fazlasını arayan, sanata yeni kayıtlar sokmaya çalışan adamdır. On yedinci asır Fransız klasisizmi kaideci olmuş, fakat ananepereest olmamıştır. Zira kaidelerini kendi getirmiştir. On sekizinci asır yazıcıları daha çok ananepereest oldukları halde sanatkârlıkları bakımından ananeyi kuranlar seviyesine yükselememişlerdir. Çünkü kayıtları hissetmemişler, öğrenmişlerdir. Bir şeyin ya lüzumunu yahut da lüzumsuzluğunu hissetmeli, fakat herhalde, hissetmelidir. Lüzumu hissedenler kurucular, lüzumsuzluğu hissedenler yıkıcılarıdır. Her ikisi de cemiyetlerin fikir hayatı için devam ettirici insanlardan daha faydalıdır. Bu çeşit insanlar belki her zaman muvaffak olamazlar. Yaptıkları işin tutunabilmesi, işin içtimai bünyedeki tebeddüllerle olan münasebetine ve bu tebeddüllerin ehemmiyetine tabidir. Ademi muvaffakiyetin sebeplerinden biri de yapmanın yapılması lazım gelem bilmekten farklı oluşudur. Bir insan kurduğunu mükemmel-
leştiremeyebilir. Fakat kendisini hemen takip edecek olana kıymetli bir temel tevdi eder. Ya bir yol gösterir yahut bir yolun yanlış olduğunu söyler. Bu insan bir davanın bayraktarı, sıra neferi veya fedaisi demektir. Bir fikir uğrunda fedai olmayı göze almış insan takdirle, minnetle karşılanmalıdır. Bununla beraber fedai olmayı göze almış insanın ne takdire ihtiyacı vardır ne de teşvike. Çünkü bunlar ondaki emniyet hissine hiçbir şey ilave etmeyecektir. En koyu irtica hareketlerinin, cesaretinden hiçbir şey eksiltemeyeceği gibi...

*

Ben, sanatlarda tedahüle taraftar değilim. Şiiri şiir, resmi resim, musikiyi musiki olarak kabul etmeli. Her sanatın kendine ait hususiyetleri, kendine ait ifade vasıtaları var. Mera-
mı bu vasıtalarla anlatıp bu hususiyetlerin içinde kapalı kal-
mak hem sanatın hakiki kıymetlerine hürmetkâr olmak hem